

УДК 78.27

DOI: <https://doi.org/10.33398/2310-0583.2020.46.195.205>

Андрій Макаревич

ТРЕТІЙ ФОРТЕПІАННИЙ КОНЦЕРТ П. І. ЧАЙКОВСЬКОГО: ПИТАННЯ «ЗАТЕМНЕНОЇ» БІОГРАФІЇ

Макаревич Андрій Анатолійович – пошукувач, Львівська національна музична академія імені М. В. Лисенка, Львів (Україна). E-mail: andreymakar1990@gmail.com
ORCID 0000-0002-5290-3194

Третій фортепіанний концерт П. І. Чайковського: питання «затемненої» біографії

У статті вивчається Третій фортепіанний концерт П. Чайковського – одна з небагатьох малодосліджених сторінок творчості композитора. Концерт зазначається у працях, присвячених творчості П. Чайковського, однак вказуванні відомості далеко не завжди є достовірними. Поза увагою дослідників залишаються питання, пов'язані зі створенням концерту, визначенням особливостей будови, аналізу музичного матеріалу та ін. Не на багато краща ситуація склалася і серед виконавців: Третій фортепіанний концерт суттєво програв конкуренцію першим двом концертам П. Чайковського, а більшість з тих піаністів, які все ж таки додали його до свого репертуару, обмежуються лише першою частиною Allegro brillante. Перебуваючи децю осторонь усієї творчої спадщини П. Чайковського, цей твір має статус маргінального. Незважаючи на це, він потребує значно глибшого вивчення та осмислення, що можна зробити тільки у контексті тих об'єктивних історичних обставин, які виникли під час його створення, що й допоможе децю прояснити його сьогоденний статус.

Концерт №3 для фортепіано з оркестром – останній твір, над яким працював П. Чайковський. Ідея створення виникла у композитора влітку 1893 року, а музичним матеріалом мали стати ескізи Симфонії Es-dur, яка у своєму тодішньому вигляді не задовольняла автора. Однак і робота над концертом теж проходила досить складно. На певному етапі роботи П. Чайковський хотів обмежитися лише першою частиною, однак у закінченому рукописі партитури Allegro brillante власною рукою поставив напис «Кінець 1-ї частини», що вказувало про подальший намір працювати над наступними частинами і зробити на основі матеріалу симфонії повноцінний тричастинний цикл. Нажаль,

мени ніж за місяць П. Чайковський помер і не встиг довести своїй намір до завершення.

У 1894 році у видавництві П.Юргенсона була опублікована перша частина концерту, оркестрована П.Чайковським. Вона мала назву «Концерт №3» ор. 75. Дві наступні частини залишилися не оркестрованими, і цю справу взяв на себе С.Танєєв. По завершенні роботи, через два роки після публікації першої частини концерту, вони були видані окремим опусом, із назвою «Andante e Finale» ор. 79. Зараз ці опуси сприймаються як різні твори, однак їх слід об'єднати в один, бо вони є частинами Третього фортепіанного концерту П.Чайковського.

Ключові слова: творчість П. Чайковського, жанр сольного інструментального концерту, Концерт №3 *Es-dur* для фортепіано з оркестром.

Постановка проблеми. Постає Петра Ілліча Чайковського завжди викликала широкий інтерес у музикознавців та виконавців. Про його життєвий і творчий шлях написано велику кількість наукових праць. Як і у кожного великого художника, в Чайковського можна знайти твір, доля якого склалася, мабуть не так, як того хотів автор. За певних обставин цей твір став маргінальним, а його історія викликає безліч питань і багато дискусій, однак його наявність дає можливість глибше пізнати особистість та індивідуальний стиль композитора, і поглянути на його творчість з іншої точки зору. Йдеться про Третій фортепіанний концерт П. І. Чайковського, який, на відміну від перших двох концертів, не здобув широкої популярності і не належить до репертуарних творів концертуючих піаністів.

Аналіз досліджень і публікацій. У великій кількості наукових праць, статей, монографій про композитора та його творчість, у кращому випадку, лише сухо зазначається про існування Концерту №3 (в більшості мова йде лише про першу частину), а в деяких навіть приводиться неправдива інформація, що може ввести в оману та не сприяє формуванню правильного уявлення про цей твір. Так, зокрема у книзі Галини Прібегіної «Петро Ілліч Чайковський», можна знайти такі рядки: «...А поки що продовжувалась робота над Третім фортепіанним концертом. Новий твір здався йому надто затягнутим, і він вирішив зробити його одночастинним. Інший матеріал, куди увійшли друга і третя частини тієї ж «забракованої» симфонії «Життя», він планував пізніше переробити у інший твір для фортепіано з оркестром – Анданте і фінал...твір був підготовлений до друку С. Танєєвим» [5, с. 177]. Однак тут є цілий ряд неточностей:

1) Анданте і Фінал – не друга і третя частини, а друга і четверта; 2) Анданте і Фінал – частини Симфонії Es-dur, а не симфонії «Життя»; 3) П. Чайковський не планував переробляти дві частини у Анданте і фінал для ф-но з оркестром; 4) Сергій Танєєв не просто підготував до друку ці два твори, а оркестрував їх.

У праці Олени Орлової про творчість П. І. Чайковського, також знаходимо певні неточності щодо історії створення Третього концерту, зокрема у інформації, яка стосується Симфонії Es-dur: «І 1 частина в 1893 році була перероблена в Третій фортепіанний концерт. Після смерті композитора Танєєв інструментував Andante і фінал симфонії як 2 і 3 частини того ж концерту» [4, с. 88].

Традиція «затемненої» біографії Третього концерту продовжена у монографії Катерини Руч'євської «Чайковський», де авторка не дає жодного натяку на існування другої і третьої частин концерту: «Вже були закінчені ескізи та інструментування частини симфонії, коли Чайковський відмовився від її завершення. Щоправда, він залишив ескізи і надалі використав 1 частину в Третьому концерті для фортепіано з оркестром, а Скерцо – для фортепіанної п'єси ор. 72» [7, с. 124].

Як стає зрозуміло – Третій фортепіанний концерт П. Чайковського є малодослідженою сторінкою творчості композитора, яку значна кількість дослідників трактує лише поверхово, не оперуючи фактами. Проблема полягає у відсутності музикознавчого осмислення Третього концерту та його невпровадженість до репертуару концертуючих піаністів. Тимчасом, цей маловідомий, практично не виконуваний і не завершений за формою масштабний твір викликає потребу глибокого його осмислення музикантами, розкриття внутрішнього змісту, що зумовлюється відкритим питанням щодо кількості частин цього концерту.

Тож, **мета** статті полягає у вивченні обставин створення Третього концерту для фортепіано з оркестром П. І. Чайковського та з'ясуванні ймовірного задуму композитора, його трактування як циклічного твору, у традиціях розуміння Чайковським жанру інструментального концерту. У чому ми можемо переконатися на прикладі перших двох фортепіанних концертів та концерту для скрипки з оркестром.

Відповідно у даній статті ставимо такі основні **завдання**:

- визначити місце жанру фортепіанного концерту, зокрема Концерту №3, у творчості П. Чайковського;
- дослідити історію створення Третього концерту;
- розглянути проблемні зони трактування форми Концерту №3 П. Чайковського.

Виклад основного матеріалу. Концерт №3 Es-dur для ф-но з оркестром Петра Чайковського – останній твір видатного композитора. Проте, завершити повністю роботу над ним автору так і не судилося. Історія створення концерту починається з 1892 року, коли Чайковський робить спробу написати симфонію (Es-dur), яка б мала стати апогеєм його творчого життя. Такий задум у композитора виник ще раніше, 1889 року він пише: «Мені страшенно хочеться написати якусь грандіозну симфонію, яка була б ніби завершенням всієї моєї творчої кар'єри...» [7, с. 123]. Цією симфонією повинна була стати програмна Симфонія «Життя», збережені ескізи якої відносяться до 1891 року. В них же є запис програми задуманої симфонії: «Перша частина – вся порив, впевненість, бажання діяти. Повинна бути короткою. Друга частина – любов; третя – розчарування; четверта (фінал смерть – результат руйнування) закінчується завмиранням (теж коротка)» [7, с. 123]. Проте симфонія так і залишилась на стадії ескізів, хоча її основні ідеї – бажання жити, стремління до всього найсвітлішого з одного боку і фатальний трагізм, невідворотність смерті з іншого, були розвинуті П. Чайковським у наступних творах. Перший напрям, який композитору не вдалося реалізувати, повинен був знайти своє втілення у Симфонії Es-dur; другий напрям був реалізований композитором у Симфонії №6 h-moll.

Роботу над Симфонією Es-dur, яка мала б оспівувати щастя та стати своєрідною «одою до життя», Чайковський починає лише у травні 1892. У листі своєму брату Модесту Чайковському від 12 жовтня того ж року він пише: «Тепер сиджу вдома над симфонією. Скоро і її закінчу начорно» [8, с. 574]. За місяць у листі до свого племінника Володимира Давидова він повідомляє: «Переглянув я уважно і, так би мовити, поставився об'єктивно до нової своєї симфонії, яку, на щастя, не встиг інструментувати і пустити в хід. Враження саме для неї не схвальне, нічого скільки-небудь цікавого і симпатичного в ній немає. Вирішив викинути її та забути про неї. Рішення це остаточне, і прекрасно, що воно мною прийняте» [11, с. 567]. Свою «грандіозну» симфонію (№6 h-moll), яка стане

останнім твором, що прозвучав ще за життя композитора, Чайковський таки напише.

Відомо, що П. Чайковський практично знищив ескізи симфонії Es-dur. Залишились лише оркестрований ескіз повної першої частини, неповний ескіз другої та фіналу. Чи повинна була бути симфонія тричастинна, чи було ще скерцо – залишилось невідомим. Три частини симфонії, які Чайковський згодом переробляв у концерт (перша, друга і фінал), опубліковані після смерті композитора як два окремі опуси: перша «Allegro brillante» із назвою Концерт №3 оп.75, інші дві частини, оркестровані С. Танєєвим, з назвою «Andante e Finale» оп.79. За словами М. Чайковського третя частина симфонії була перероблена композитором у «Фантастичне Скерцо» з циклу «18 п'єс для фортепіано оп.72». Враховуючи цю думку і схожість решти оркестрових ескізів, увесь цей матеріал був використаний музикознавцем і композитором Семеном Богатирьовим, який скомпонував його у повноцінну чотиричастинну симфонію (№7), прем'єра якої відбулася у лютому 1957 року в Москві, де й видана у 1961 р.

Влітку 1893 року, під час роботи над Шостою симфонією, у П. Чайковського виникає ідея переробити незакінчену симфонію Es-dur у фортепіанний концерт. На початку липня він пише брату Анатолію Чайковському: «Мені потрібно якнайшвидше взятися за інструментування двох нових великих творів, а саме симфонії (якою я дуже задоволений) і фортепіанного концерту. Те й інше фрагментами я писав цієї зими та весни. У Гранкіні ескізи свої я закінчив, і тепер потрібно поквапитися, щоб все це було готовим до першого вересня» [11, с. 587]. Проте, ці наміри вдалось реалізувати лише частково. Симфонія була дописана під кінець серпня, а в жовтні відбулась прем'єра, натомість, щодо концерту залишалось багато невирішених питань.

Відомо, що П. Чайковський не міг, або як мінімум не любив, працювати над творами коли в нього не вистачало натхнення або коли робота не приносила належного задоволення (можна згадати початок роботи над балетом «Лускунчик»). Невдоволений симфонією Es-dur, композитор намагається знайти істинний вияв своїх творчих намірів у жанрі фортепіанного концерту. Проте, і тут справи йдуть не так як би йому хотілося. Працюючи над Третім фортепіанним концертом, композитор знову переживає невпевненість у своєму творі. Першого серпня 1893 р. у листі до

Олександра Зілоті він пише: «Ти питаєш, коли буде готовий концерт? Начорно він зовсім готовий, – але інструментувати його я буду восени. Після того віддам його на найсуворішу критику, починаючи з Танєєва! ...Мені здається, що він вийшов непоганий по музиці, але мало вдячний! Якщо така буде думка Танєєва, то, цілком можливо, я його прямо знищу» [1, с. IX]. На це Зілоті відповідає: «Так як ти пишеш, що концерт по музиці хороший, то зовнішній блиск можна завжди зробити, і це особливо легко зробити буде, якщо річ не дуже довга... Благаю тебе, після перегляду Танєєвим, надіслати його мені» [1, с. IX]. Як особистість, що дуже близько до серця сприймає критику і для якої досить важлива думка оточуючих людей, Чайковський починає сумніватися стосовно початкового задуму зробити тричастинний концерт і обмірковує варіант обмежитись лише першою частиною. Так, 25 вересня у листі до того ж Зілоті він пише: «На рахунок 3-го концерту будь певен, я його не віддам друкувати, не показавши тобі. Але втім я ще не почав його навіть інструментувати. Так як він вийшов жахливо довгий, то я вирішив обмежитися однією першою частиною, і назву його «Allegro de Concert» або «Concertstück» [1, с. X]. На таке рішення також могло вплинути і бажання відповідати тогочасній «модній» тенденції на одночастинні твори французьких композиторів, таких як Балада оп.19 Габрієля Форе, Симфонічна поема «Джини» і Симфонічні варіації Сезара Франка. Зростала популярність таких творів і в Росії: Концерт №1 fis-moll Мілія Балакірєва, Концерт cis-moll Ніколая Римського-Корсакова, Концертне Алегро A-dur Фелікса Блуменфельда, Фантазія на російські теми h-moll Едуарда Направніка, яку Чайковський дуже любив і диригував нею. Окрім всього, не так давно, у грудні 1892 р. відбулася прем'єра його одноактної камерної опери «Юланта», яка була добре прийнята російською публікою. До сьогодні у колах музикознавців-дослідників існують суперечки стосовно форми і будови третього концерту та ймовірних намірів композитора щодо цього твору. Розглянемо оцінки дослідників більш детально.

Враховуючи усі ці обставини, дотримується думки про те, що Третій фортепіанний концерт мав би бути одночастинним і певна кількість музикознавців. Як відзначає дослідник творчості П. Чайковського Джон Ворак, трактування оп.75 та оп.79 як цілісного концерту згідно намірам Чайковського є не зовсім правильним: «Чайковський планував реконструювати певну музику

у форму концерту, але не справжній фортепіанний концерт» [13, с. 46]. Музикознавець Ерік Блом додає: «Навіть Танєєв не знав напевно чи не збирався Чайковський замінити *Andante e Finale* на абсолютно нові частини, у випадку створення тричастинного концерту. Якщо разом із частинами оркестрованими Танєєвим зберігається задум Чайковського і це є одним музичним твором, ми однаково не можемо бути впевнені наскільки правильно відтворена концепція» [12, с. 64]. Дж. Ворак робить висновок, що: «Найкраще рішення – це виконувати Третій Концерт так як залишив його Чайковський, в одній частині. Солісти переважно не виконували його у повному обсязі» [13, с. 47].

З іншого боку, закінчений рукопис партитури *Allegro brillante*, на останній сторінці якого було зазначено – дата 3 жовтня і фраза «Кінець 1-ї частини», свідчить на користь того, що Чайковський міг знову змінити своє рішення і повернутися до початкової ідеї написати таки тричастинний концерт. Восьмого жовтня Чайковський показав цей варіант (першу частину) Сергію Танєєву, який сказав, що сольній партії бракує різноманітності та віртуозності. На жаль, ми вже ніколи достовірно не дізнаємося остаточних намірів композитора. Менш ніж за місяць Чайковський помер.

Відомо, що, попри обіцянку дану Зілоті знищити свій концерт вразі несхвального відгуку Танєєва, Чайковський все ж мав намір продовжити над ним працювати і показати ще французькому піаністу Луї Д'ємеру, грою якого захоплювався і саме якому збирався присвятити цей концерт (йому ж були присвячені Симфонічні варіації С. Франка).

Наступного року після смерті П. Чайковського, у 1894 перша частина Третього концерту, яку композитор ще встиг оркеструвати, була видана у Петра Юргенсона як «Концерт №3» оп.75. Над двома іншими частинами, які залишилися у вигляді неоркестрованих ескізів, за підтримки брата композитора М. Чайковського, починає працювати С. Танєєв. Робота триває два роки (до 1896 р.). Протягом цього періоду, у переписці з М. Чайковським, сам С. Танєєв порізному називає цей твір: «Я взявся за переписку двох частин майбутньої ф-п. п'єси» [1, с. X], у наступному листі: «2 частини майбутнього *Konzertstück*'у Петра Иллїча виписав начисто...скоро приступлю до обмірковування інструментування», і, нарешті: «Я скінчив струнний квіртет (6-й) і закінчую інструментування дорученого мені ф-п. твору Петра Иллїча» [1, с. X]. Сумніви

стосовно того, із якою назвою видавати цей твір, були і у російського музичного видавця та мецената Митрофана Беляєва, який 27 квітня 1896 року писав Танєєву: «...у мене народжується питання: як видавати 2 невидані частини фортепіанного концерту Петра Ілліча у зв'язку з тим, що 1-а частина вже видана Юргенсоном? Навряд чи зручно назвати їх 2-ма іншими частинами того ж концерту? А якщо самостійний твір, то чи буде це 4-й концерт у 2-х частинах, чи 2 концертштюки?» [1, с. X] Танєєв згодом вирішує видати твір без будь-яких нових назв, обмежившись лише назвами частин. Так 1897 року у М. Беляєва виходить «Andante e Finale» оп.79.

Саме через усі ці розбіжності навіть у наш час неможливо зробити єдиний висновок щодо остаточно правильного трактування загальної форми концерту. Можливо, якби Юргенсон не поспішив видати першу частину окремо до того моменту, як Танєєв оркестрував другу і третю, зараз би не стояло питання – чи це один твір, чи два окремих, і ми б мали повноцінний тричастинний Концерт №3 П. Чайковського, завершений С. Танєєвим. Але наразі сучасні піаністи повинні обирати з двох наявних варіантів, і більшість виконавців, які бралися за цей твір, обмежилися лише однією частиною – *Allegro brillante*.

Розглянувши характерні риси і музичний матеріал концерту, можна сказати, що *Allegro brillante* цілком віддзеркалює драматургічний концепт Симфонії «Життя», як його трактував П. Чайковський: «Перша частина – вся порив, впевненість, бажання діяти...» Винятком є лише контрастна, драматична, емоційний стан якої межує із трагізмом каденція, це з психоаналітичною докладністю ілюструє два абсолютно різні стани душі композитора, які були присутні в останні роки його життя.

Музика ймовірних другої і третьої (*Andante e Finale*) частин концерту продовжує основну концепцію твору – гімн життю і ствердження усього світлого й прекрасного, що логічно пов'язує їх з першою. До двох основних тем *Andante* цілком могли б підійти слова самого Петра Ілліча з програми 2-ї та 3-ї частин Симфонії «Життя»: перша тема – «любов», друга – «розчарування». Однак, в *Andante* після розчарування повертається любов. І це робить Фінал концерту і «всього життя» кардинально протилежним задуму симфонії. *Finale* (*Allegro maestoso*) Третього концерту П. Чайковського – рішучий гімн перемоги над смертю.

То скільки ж частин у Третьому концерті? Чи варто трактувати його як традиційний цикл і об'єднувати два різні опуси в один твір? Чи точно хотів цього сам Чайковський? – можливо й ні. Цього ми вже ніколи не дізнаємося. Однак, дослідивши історію написання та проаналізувавши музичний матеріал концерту з точки зору виконавця, можна сказати так. Єдність основної ідеї, створення трьох частин з одного першоджерела, абсолютна цілісність повного концерту і насамперед, розкриття повного задуму композитора, який можливий лише при тричастинному трактуванні твору, дають право на трактування Третього фортепіанного концерту П. Чайковського, як завершенного тричастинного твору.

Висновки. Концерт №3 Es-dur П. Чайковського є прекрасною ілюстрацією усього світлого, щирого і теплого, що було у душі композитора. Він увібрав найкращі сторони його симфонізму і фортепіанної техніки. Слід відзначити також величезну заслугу С. Танєєва, який тонко відчувши ймовірні основні концепційні ідеї двох частини, оркестрував їх і дав змогу оцінити цей твір у повному обсязі.

Дослідження історії створення Третього фортепіанного концерту П. Чайковського робить більш зрозумілою складну і неоднозначну долю цього твору, та урельєфно потребу поглибленого вивчення його історії та місця у творчій спадщині композитора, що створює передумови для поглибленого осмислення творчості останніх років життя композитора.

Власний виконавський досвід роботи з музичним текстом концерту, а також музично-аналітичне осмислення драматургічної концепції останнього опусу П. Чайковського, дає підстави для трактування Allegro brillante та Andante e Finale як цілісного Концерту №3. Це робить його сприйняття більш повноцінним і завершеним. Виконуватися цей твір цілком може як Концерт №3 Es-dur оп. 75/79 П. І. Чайковського.

Література

1. Бэлза И. Предисловие к Полному собранию сочинений П. И. Чайковского. М.: Музгиз, 1948. Т. 62. С. VII – XIII.
2. Зінкевич О. С. П. І. Чайковський та Україна (Тематичний збірник наукових праць). Київ: Музична Україна, 1991. 277 с.
3. Нейгауз Г. Об искусстве фортепианной игры: записки педагога. Изд. 5-е. М.: Музыка, 1987. 240 с.
4. Орлова Е. М. Петр Ильич Чайковский. М.: Музыка, 1980. 271 с.

5. Прибегина Г. А. Петр Ильич Чайковский. Изд. 2-е. М.: Музыка, 1984. 191 с.
6. Рахманинов С. В. Десять характерных признаков прекрасной фортепианной игры. Литературное наследие. М.: Советский композитор, 1978. Т. 3. С. 232 – 240.
7. Ручьевская Е. А. Чайковский (краткий очерк жизни и творчества). Изд. 5-е, исправленное. С.-П.: Композитор, 2010. 139 с.
8. Чайковский М. И. Жизнь Петра Ильича Чайковского (По документам, хранившимся в архиве в Клину). М.: Алгоритм, 1997. Т. 3. 617 с.
9. Чайковский П. И. Переписка с Н. Ф. фон-Мекк. Ленинград: Academia, 1936. Т. 3. 686 с.
10. Чайковский П. И. Полное собрание сочинений. М.: Музгиз, 1962. Т. 29. С. XI – XIII.
11. Яковлев В. Дни и годы П. И. Чайковского (Летопись жизни и творчества). М.: Музгиз, 1940. 740 с.
12. Blom E., ed. Abraham G. Music of Tchaikovsky. Works for Solo Instrument and Orchestra. New York, W. W. Norton & Company, 1946. P. 277.
13. Warrack J. Tchaikovsky Symphonies and Concertos. London, British Broadcasting Corp., 1969. P. 56.

References

1. Belza, I. (1948) Predislovie k Polnomu sobraniju sochinenij P. I. Chajkovskogo. Moskva, M.: Muzgiz. T. 62.
2. Zinjkevych, O. S. (1991) P. I. Chajkovskij ta Ukrajina (Tematychnyj zbirnyk naukovykh pracj). Kyiv: Muzychna Ukraina.
3. Nejgauz, G. (1987). Ob iskusstve fortepiannoju igry: zapiski pedagoga. Izd. 5-e. Moskva: Muzyka.
4. Orlova, E. M. (1980) Petr Ilich Chajkovskij. Moskva: Muzyka.
5. Pribegina, G. A. (1984) Petr Ilich Chajkovskij. Moskva: Muzyka.
6. Rahmaninov, S. V. (1978) Desjat harakternyh priznakov prekrasnoj fortepiannoju igry. Literaturnoe nasledie. Moskva: Sovetskij kompozitor. T. 3.
7. Ruchevskaja, E. A. (2010) Chajkovskij (kratnij ocherk zhizni i tvorcestva). Izd. 5-e, ispravlennoe. Sankt Peterburg: Kompozitor.
8. Chajkovskij, M. I. (1997) Zhizn Petra Il'icha Chajkovskogo (Po dokumentam, hranivshimsja v arhive v Klinu). Moskva: Algoritm. T. 3.
9. Chajkovskij, P. I. (1936) Perepiska s N. F. fon-Mekk. Leningrad: Academia. T. 3.
10. Chajkovskij, P. I. (1962) Polnoe sobranie sochinenij. Moskva: Muzgiz. T. 29.
11. Jakovlev, V. (1940) Dni i gody P. I. Chajkovskogo (Letopis zhizni i tvorcestva). Moskva: Muzgiz.
12. Blom, E. (1946) Music of Tchaikovsky. ed. Abraham G. Works for Solo Instrument and Orchestra. New York: W. W. Norton & Company.
13. Warrack, J. (1969) Tchaikovsky Symphonies and Concertos. London: British Broadcasting Corp.

Andriy Makarevych – Postgraduate Student, Lviv National Music Academy named after Mykola Lysenko, Lviv (Ukraine). E-mail: andreymakar1990@gmail.com
ORCID 0000-0002-5290-3194

P. Tchaikovsky's Third Piano Concert: The Question of "Darkened" Biography

The article examines P. Tchaikovsky's Third Piano Concert - one of the few not properly researched pages of the composer's work. The concert is mentioned in works dedicated to P. Tchaikovsky's works, but the information is far from accurate. Researchers are left with questions related to the creation of the concert, determining the features of the structure, musical material, etc. Not much better is the situation among the performers: The Third Piano Concert significantly loses competition with the first two concerts by P. Tchaikovsky, and most of the pianists who added this concert to their repertoire are limited to only the first part of the Allegro brillante. Being apart from all of Tchaikovsky's creative heritage at some point, it has the status of a marginal one. Nevertheless, it requires much deeper study and reflection that can only be done in the context of the objective historical circumstances that arose when it was created, which will help to clarify its current status.

Concert №3 for piano and orchestra is the last work that P. Tchaikovsky worked on. The idea of creation appeared at the composer's mind in the summer of 1893, and the musical material should have become sketches of the Es-dur Symphony, which in its then form did not satisfy the author. However, work on the concert was also quite difficult. At some stage P. Tchaikovsky wanted to confine himself only to the first part, but in the completed manuscript of the Allegro brillante score he put the inscription "The end of the first part" in his own hand, which indicated the further intention to work on the following parts and to make a full-fledged symphony cyclostine material. Unfortunately, in less than a month, P. Tchaikovsky passed away and failed to finish.

In 1894, the first part of the concert, orchestrated by P. Tchaikovsky, was published by P. Jurgenson Publishing House. It was called "Concert № 3" op. 75. The following two parts were not orchestrated, and this case was taken over by S. Taneyev. At the end of the work, two years after the first part of the concert was published, they were released as a separate opus, entitled "Andante e Finale" op. 79. These opuses are now perceived as different works, but they should be combined into one because they are part of P. Tchaikovsky's Third Piano Concerto.

Key words: creativity of P. Tchaikovsky, genre of solo instrumental concert, Concert №3 Es-dur for piano and orchestra.

Стаття поступила до редакції 19.12.2019, прийнята до друку 19.01.2020.